

Jordbruksutskottets betänkande

1981/82: 19

om lagregler rörande jordbrukets hänsyn till naturvård och kulturminnesvård

Motionerna

I motion 1980/81: 1367 av Jan Fransson m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av allmänna hänsynsregler i jordbrukets lagstiftning.

I motion 1980/81: 1769 av Hans Petersson i Röstånga och Jörgen Ullenhag (båda fp) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till komplettering av gällande jordbrukslagstiftning i syfte att införa generella regler om hänsyn till naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande två under riksmötet 1980/81 väckta motioner som berör jordbrukets hänsynstagande till naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen.

Enligt motion 1980/81: 1367 upplever många människor i dag en oro över det moderna jordbrukets effekter på hälsa och miljö. Vidare finns tecken som tyder på att jordbruksmarkens förmåga och lämplighet för livsmedelsproduktion är på väg att försämras som en följd av tillförsel av tungmetaller, användningen av tunga jordbruksmaskiner, ensidig stråsädesodling och bruk av kemiska bekämpningsmedel. Med hänvisning härtill upprepar motionärerna ett tidigare framfört krav att för jordbruket, liksom för andra näringar, måste gälla att verksamheten skall bedrivas med utgångspunkt i den ekologiska grundsynen. Allmänna hänsynsregler bör införas i jordbrukets lagstiftning som ett komplement till naturvårdslagen (NLV) på motsvarande sätt som skett i t. ex. skogsvårdslagen.

Liknande synpunkter framförs i motion 1980/81: 1769. Enligt motionen har det moderna jordbruket en betydande inverkan på miljön. Denna påverkan kan begränsas genom att hänsyn tas till naturvårdens intressen vid rationaliseringsåtgärder på åkermark. Några sakliga skäl att behandla jordbruk och skogsbruk olika från nu berörda utgångspunkter finns enligt motionen inte. Utöver regler om naturvårdshänsyn erfordras också regler om hänsyn till kulturminnesvården.

Utskottet vill erinra om att frågan om jordbrukets hänsyn till naturvården diskuterades i samband med att riksdagen antog en ny lag om skötsel av jordbruksmark (prop. 1978/79: 163, JoU 1978/79: 33). Föredragande statsrådet underströk därvid att det numera inte råder minsta tvivel om att ett hänsynstagande till naturvårds-, kulturminnesvårds- och de övriga mil-

jövårdsintressena måste ingå som ett nödvändigt led i all verksamhet som avser utnyttjande av naturresurser. Detta gällde, anförde föredraganden, självfallet även i fråga om ingrepp inom jordbruksområden liksom inom andra områden som påtagligt fått sin prägel av människans åtgärder. Det framhölls emellertid att naturvårdsintressena inom jordbruket liksom ditills borde tillvaratas med stöd av NVL, vilket även jordförvärvsutredningen för sin del ansåg. Föredraganden ansåg därför att det inte fanns skäl att vid sidan av de bestämmelser som fanns i annan lagstiftning föra in någon allmän regel om hänsyn till naturvården och kulturminnesvården i den nya lagen om skötsel av jordbruksmark. Enligt propositionen fanns det emellertid anledning att ytterligare överväga bl. a. hur samarbetet mellan lantbruksnämnderna och länsstyrelserna i dessa frågor skall kunna effektiviseras.

Föredragandens uttalanden i nu berörda avseenden föranledde inte någon erinran från riksdagens sida.

Frågan om naturvårdens intressen i jordbruket har också tagits upp i den inom bostadsdepartementet utarbetade rapporten (SOU 1979: 54, 55) *Hushållning med mark och vatten 2*. Där ifrågasätts sålunda om inte i samband med övervägandena rörande samarbetet mellan lantbruksnämnderna och länsstyrelserna i dessa frågor borde kunna tas upp frågan om allmänna hänsynsregler bör införas i jordbrukets lagstiftning som ett komplement till NVL på motsvarande sätt som skett i skogsvårdslagen. Rapporten har efter remissbehandling lagts till grund för en proposition om fortsatt fysisk riksplanering, som behandlats av civilutskottet (prop. 1980/81: 183, CU 1980/81: 39, CU 1981/82: 1). I propositionen (s. 10) anges bl. a. att frågan om den närmare utformningen av lagregleringen beträffande såväl de verksamhetsanknutna som de geografiska riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen övervägs i regeringskansliet.

I enlighet med vad som förutskickades i proposition 1978/79: 163 uppdrog regeringen år 1979 åt lantbruksstyrelsen, naturvårdsverket och riksantikvarieämbetet med lantbruksstyrelsen som samordnande myndighet att lägga fram förslag om hur samarbetet mellan lantbruksnämnderna och länsstyrelserna i naturvårdsfrågor m. m. skall kunna bättre beaktas inom jordbruket. Sedan utskottet vid föregående riksmöte behandlade ett likartat motionsyrkande (JoU 1980/81: 5), och sedan de nu aktuella motionerna väcktes, har uppdraget redovisats för regeringen av en arbetsgrupp, bestående av representanter för de tre ovannämnda myndigheterna. Arbetsgruppens förslag innehåller en omfattande och intressant redovisning av situationer där samordningsproblem mellan jordbrukspolitik, naturvård och kulturminnesvård kan tänkas uppkomma. Rapporten utmynnar i förslag till åtgärder, som redovisas i 16 olika punkter, för att förbättra samordningen av verksamheten inom de tre olika områdena.

Av rapporten framgår med stor tydlighet att de frågor som aktualiseras i motionerna inte enbart kan lösas med ändrad lagstiftning. Det är snarare

fråga om en samverkan mellan utformningen av olika lagar, de rutiner som finns när det gäller samverkan mellan olika myndigheter samt information och utbildning.

Utskottet delar motionärernas principiella uppfattning att det för jordbruket – liksom för andra näringar som avser utnyttjandet av naturresurser – bör gälla att verksamheten bedrivs med utgångspunkt i en ekologisk grundsyn.

Med utgångspunkt i rapporten från de tre myndigheterna finner utskottet det naturligt att även frågan om lagregler rörande jordbrukets hänsynstagande till naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen blir föremål för närmare överväganden från regeringens sida. Utskottet anser sig dock inte ha anledning att närmare gå in på de åtgärder som bör vidtas när det gäller ändrade lagregler, ändrade samarbetsrutiner mellan myndigheter, informationsinsatser och utbildningsinsatser som här kan vara aktuella. I avbidan på resultatet av de överväganden som görs av regeringen i anslutning till det framlagda förslaget är utskottet f. n. inte berett att föreslå något riksdagsuttalande med innebörden att riksdagen skall hemställa om förslag till någon viss ändring i gällande lagstiftning. Frågan om ändringar i de lagar som berör jordbrukspolitiken, naturvården och kulturminnesvården bör övervägas då regeringen tar ställning till den från lantbruksstyrelsen, naturvårdsverket och riksantikvarieämbetet avlämnade utredningsrapporten. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1980/81:1367 och 1980/81:1769.

Stockholm den 1 december 1981

På jordbruksutskottets vägnar
EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Börje Stensson (fp), Hans Wachtmeister (m), Åke Wictorsson (s), Filip Johansson (c), Gunnar Olsson (s), Sven Eric Lorentzon (m), Håkan Strömberg (s), Märta Fredrikson (c), Esse Petersson (fp), Wivi-Anne Radesjö (s), Ulla-Britt Åbark (s), Margareta Winberg (s) och Anita Modin (s).

Reservation

Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Wivi-Anne Radesjö, Ulla-Britt Åbark, Margareta Winberg och Anita Modin (alla s)

anser att utskottets yttrande. Från och med det stycke som på s. 1 börjar med "Utskottet vill" och utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den principiella uppfattning som kommit till uttryck i motion 1980/81: 1367 och som innebär att för jordbruket – liksom för andra näringar – måste gälla att verksamheten skall bedrivas med utgångspunkt i en ekologisk grundsyn. Som motionärerna påpekat ingår i den nya skogs-vårdslagen bestämmelser om vilken hänsyn som skall tas till naturvårdens intressen vid skötseln av skog (21 §). I sina föreskrifter till nämnda paragraf har skogsstyrelsen mycket ingående utvecklat vad som gäller beträffande naturvårdshänsyn i skogsbruket. En motsvarande reglering av jordbrukets hänsyn till naturvård och kulturminnesvård framstår som väl motiverad.

I sammanhanget bör nämnas att frågan om allmänna hänsynsregler i jordbrukets lagstiftning har behandlats i en rapport, Hushållning med mark och vatten 2 (SOU 1979: 54, 55), som utarbetats inom bostadsdepartementet. I rapporten ges en rad exempel på hänsyn som borde kunna tas i jordbruket, bl. a. användningen av gödselmedel så att grundvattnet inte förstörs, begränsning av användningen av kemiska bekämpningsmedel, bevarande i rimlig omfattning av diken, våtmarker, odlingsrösen och åkermark. Vidare har regeringen år 1979 uppdragit åt lantbruksstyrelsen, naturvårdsverket och riksantikvarieämbetet med lantbruksstyrelsen som samordnande myndighet att lägga fram förslag om hur samarbetet mellan lantbruksnämnderna och länsstyrelserna skall kunna bättre beaktas inom jordbruket. Enligt vad utskottet inhämtat har uppdraget nyligen redovisats för regeringen.

Utskottet föreslår att riksdagen uttalar sig för att regeringen på grundval av ovannämnda utredningsmaterial bör lägga fram förslag om lagregler rörande jordbrukets hänsynstagande till naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen i huvudsak enligt de riktlinjer som anges i motionerna 1980/81: 1367 och 1980/81: 1769. Bestämmelserna torde lämpligen kunna infogas i lagen (1979: 425) om skötsel av jordbruksmark.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen med anledning av motionerna 1980/81: 1367 och 1980/81: 1769 hos regeringen anhåller om förslag till lagstiftning rörande jordbrukets hänsynstagande till naturvård och kulturminnesvård i enlighet med vad utskottet förordat.